

Franckesche Stiftungen zu Halle

Programma Inaugurale

Breithaupt, Joachim Just

[Erscheinungsort nicht ermittelbar], [1702?]

VD18 90815335

Abschnitt

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:obv:ha33-1-199316

I. N. J. A.

Ethodum Theologici studii quærentes in Scripturis sanctissimis, eam præsertim in *Epistola Pauli ad Romanos* haud perperam videntur observare; quam propterea *Theologia Compendium* appellare solent. Beata secula Christiani orbis primæva, quibus nullum aliud *Sy-
stema doctrinæ Christianæ* opeatum est! quod enim *Symbolum Apostolicum* accessit, articulorum fidei indicem magis, quam tractatione refert.
A seculo tertio ingenia operosiores aggredi curam coeperunt, duce omnium *Origene*. Hic libris IV. *magi dēxōv* Religionis principia congescit, *primus*, qui *summam doctrinæ Christianæ scripto exposuit*, etsi forte rem majore industria & studio, quam felicitate & successu sit executus: id quod judicium de eo est *Georg. Calixti*, in Apparatu Theologico. Illum mox secutus *Lactantius*, divinarum *Institutionem* libris VII. Ecclesiæ tradens. Sed propius ab *Origene* instituto abesse censetur, quæ sec. V. & VI. prodierunt hanc in rem scripta; *Augustini*, *Enchiridion*; *Gennadii*, *Presbyteri Masiliensis*, de *dogmatibus Ecclesiasticis*; & *Fulgentii* *Carthaginensis*, de *Fide*. Quæ quidem tria, cum *Origene* illo primo quatuor dicuntur *Compendia Theologiæ Patrum*. Tandem sec. IIX. *Joh. Damascenus*, libris IV. de *Fide Orthodoxa*, adhuc amplius atque accuratius disciplinæ in formam redegit Theologiam: unde ipsi *Bellarminus*, libro de *Scriptoribus Ecclesiasticis*, hanc tribuit laudem; quod is *primus universam Theologiam recto ordine*

comprehenderit. Infelicioꝛ deinde fuit *Sententiarum Magister*, Petrus Lombardus, Episcopus Parisiensis; qui mente quidem non mala, ex Augustino aliisque Patribus sententias collegit dogmaticas, atque ex his libros IV. construxit, Antiquitatis nomine commendatos. At vero cum id magna cum Viri gloria inter homines Seculi XII. factum esset, temporibus trium seculorum XIII. XIV. XV. consecutis abusus ejus tantus emerfit, ut humanæ auctoritatis cœno obducerentur omnia; Scholasticis Doctoribus in sententias Lombardicas sine fine, sed non sine errore multo, commentantibus, ipsiusque verbi Dei exiguam, vel nullam facientibus mentionem. Denique Scripturarum luce per B. Lutherum sec. XVI. denuo accensa, Philippus Melancthon meliores *Locos Theologicos* bono cum Deo condidit, ipsosque unus Chemnitius illustravit rectissime. Accesserunt Gerhardi commentaria, & Syntagmata aliorum haud contemnenda: ad quæ, tanquam insignis corona, jure ac merito refertur, B. Joh. Musæi *Introductio*, quæ ad talia digerenda exquisitissimum introitum subministrat. In his ergo, ultima hac ætate, cognitionum, ad doctrinam Theologicam, spectantium, methodum invenimus; modo, quæ Scholasticorum dementia erat, scripturæ ipsæ divinæ haud iterum postponantur, sed præsidium suum ipso exercitio apud omnes tueri possint.

Aliter quoque dictionem Methodi in Scholis Theologi usurpant, non modo partem illam, in doctrina dogmatum, instruenda sitam, respicientes, verum totius studii Theologici, quoad partes omnes, idoneum tractandi modum, hujusque subsidia & instrumenta. Nec desunt, qui superioribus seculis ejusmodi *Introductiones*, in Theologiam universam conscriptas, ediderunt. Notissima sunt ejus generis opuscula sequentia: Hieronymi Welleri ratio formandi studii Theol. (cujus viri opera quod Lipsiæ in lucem nunc reducta sint, magno Ecclesiæ commodo factum prædicamus) Chytræi, Oslandri, Berkelmanni, Gerhardi, Galixti, Calovii, Hülsemanni, Olearii, Dilberti, Eckardi, aliorumque. Sunt etiam, qui non singula prosequuntur, sed circa eam rem observationes & monita, partim

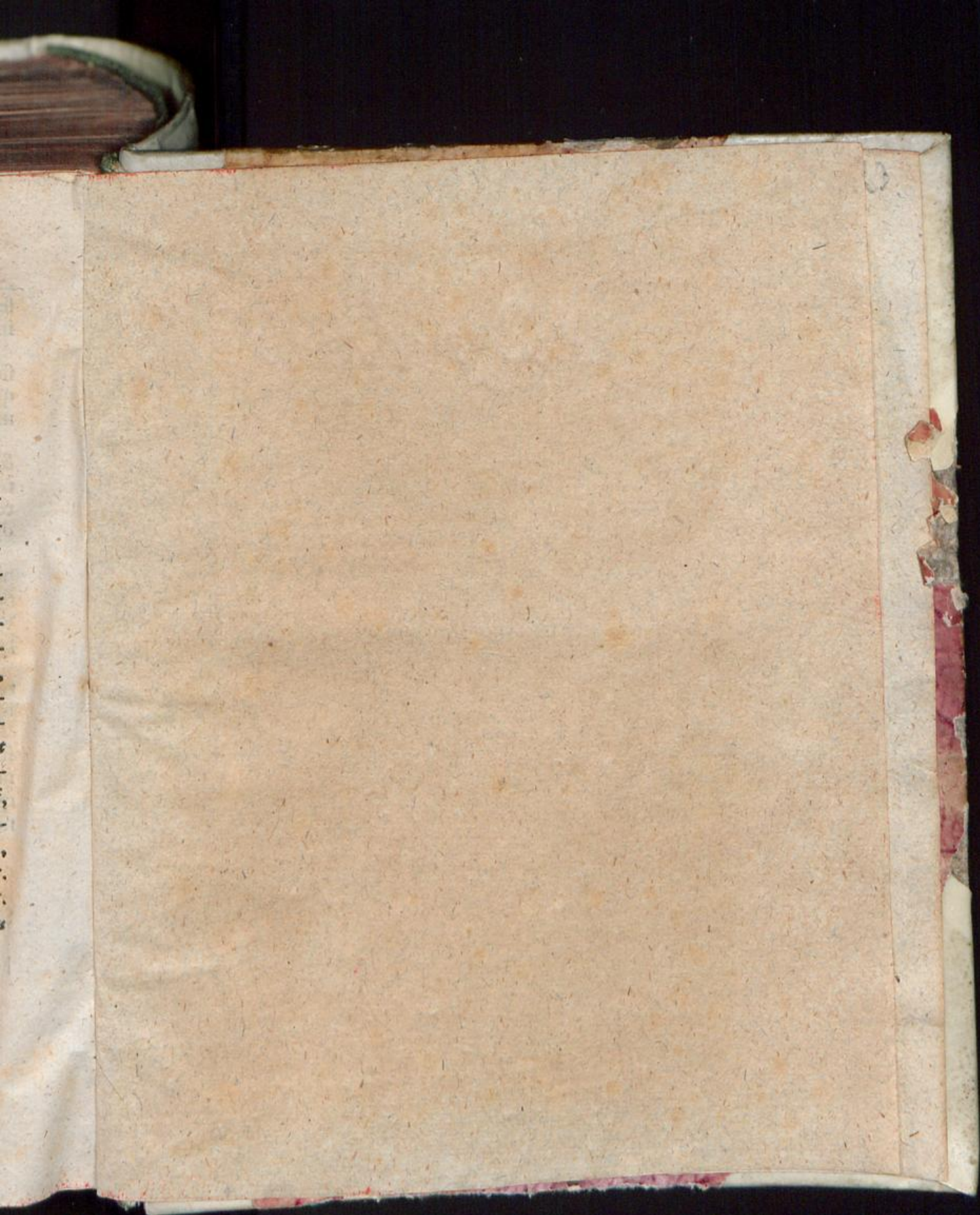
partim generalia, partim specialiora, juventutis bono obtulerunt. Inter hos jam comparet auctor *Disputationis Inauguralis Theologicae*, quam, super eo argumento exaratam, hodie commendamus; Vir Pl. Rever. & Clariss. HENRICUS LYSIUS, auctoritate Regia longe clementissima designatus S. Theol. Prof. Extraordinarius in Universit. Regiomontana, jamque apud nos Doctorandus dignissimus: cujus natales ac studiorum fata, paucis enarrare, pietas & consuetudo imperant. Natus est Flensburgi a. M DC LXX. d. XXIV. Octobr. Patre, Maxime Reverendo Amplissimoque Viro, JOHANNE LYSIO, in Ducatu Slesvicensi Consistorii superioris Assessore, Praeposito & Pastore Primario Flensburgensi; orta ex antiqua Lysiorum, Medicorum Flensburgensium, & proavorum Hamburgensium familia, ac Beyerorum illorum, qui descendunt a D. Christiano BEYER, gloriosissimi Electoris Saxoniae Vice-Cancellario Dresdensi, cui an. 1530. in comitiis Augustanis partes delate sunt, praesentibus Carolo V. Caesare, Fratre ipsius Rege Ferdinando, Electoribus, Principibusque atque Ordinibus Imperii reliquis, Fidei nostrae Confessionem publice recitandi; id quod ille modo tam laetabili, distincte, tarde, & voce adeo sonora praestitit, ut non solum in Palatio isto, verum etiam in area inferiore vicinisque locis audiretur. Mater Lysii nostri fuit BRIGITTA, prognata ex stirpe Laurentiorum & Langiorum, quae utraque apud Flensburgenses a multis retro annis consularis fuit, vetustissima. Parentis utriusque voto, antequam is conciperetur, studiis destinatus est Theologicis, & post nativitatem a Patre ferventissimis precibus eundem in finem Deo oblatus, testante id Bibliorum paternorum autographo. In Scholis gaudebat inprimis Hospite ac Praeceptore Viro Clarissimo, HEINRICO MASIO, Con-Rectore Scholae primo Flensburgensis, deinde Schlesvicensis, nunc Rectore Suerinensi, fidelissimo: cui, ut se plurimum debere agnoscit, ita jam optimae Conjugis (quae ipsum habebat instar filii adolescentem, & meritisissimi Theologi Kiloniensis, B. D. KORTHOLTI soror erat) obitum, lugenti, a DEO gratiam solatii atque omnis remunerationis

plenissimam precatur. Antequam mitteretur in Academias, non modo humaniores litteras excoluit, verum etiam Catechesin Dieterici, cum Seberi hortulo Biblico, memoriae mandabat; Logicæ artem disputando, Rhetoricam exercuit perorando; Græcæ idem & Hebraicæ linguæ firmiora hausit elementa, quam vulgo fieri solet, jam tum nec Chaldaicæ ac Syriacæ ignarus. Quo tanquam armaturæ levioris genere instructus, A. MDC XXCVII. m. April. Jenam adiit, ibique præter alia, celeberrimum Philosophi, nunc Theologi Helmstädiensis, JOH. ANDR. SCHMIDII, STURMIIque Altdorffensis, Philosophiam impiger amplexus est. Ita exactis aliquot annis, Lipsiam delatus, Aristotelicam quoque & Logicam & Metaphysicam tractavit, quotidianis tum lectionibus audiendis, tum disputationibus subeundis, sese exercens sub Clarissimo FRIDERICI, Magisterii Gradum, quem vocant, oblatum sapius, suis de rationibus haud consultum duxit recipere. In Theologicis potissimum audit Ven. D. OLEARIUM, legentem in Systema Scherzerianum. Denique in patriam redux, per aliquod tempus Bibliotheca optimi Parentis locupletissima usus in omni Theologiæ parte, ex cathedra Ecclesiastica sermones ad populum habere consuevit. At vero ut studium Ecclesiasticum & Polemicum prosequeretur amplius, Regiomontanam in Academiam se contulit, B. D. DREIERI convictor & auditor assiduus; quem audit in Dietericianam Catechesin, ipsiusque Disputationibus contra Pontificios id temporis perpetuus vel Respondens vel Opponentem interfuit, in Bellarmini aliorumque Adversariorum lectionem ac refutationem maxime incumbens; PFEIFFERI etiam Collegio Dogmatum Ecclesiasticorum vacans. Theologiam Homileticam a Ven. D. SANDIO publice accepit, adhibitis quoque privatis lectionibus Clar. KUNSTMANNI. Iterum, sic annis pluribus transactis, ad Suos reversus, iter in Academiam Hassniensem fecit. Unde in patriam redeuntis partes impositæ sunt. Patriis senescentis concionibus sublevandis laborem impertiendi: qua occasione, cum ei prima vice dicendum esset de Regeneratione, Deus ipsum tentationum variarum interiorum exercitio dignatus est, trahens dilectam animam ad rationem sui juxta verbum celeste

leste investigandam penitus. Fatetur enim, ut multa legerit,
 tamen secundum orthodoxam hypothesin contra Pontificios, qua
 urgemus, quemvis salutis suae certiores fieri posse ac debere,
 cum haesitationem de adultorum regeneratione, tot lapsus deper-
 dita, sentiret, instar teli acutissimi animum suum sine intermissi-
 one illa verba: **NON POTEST INTROIRE IN REGNUM**
COELORUM. Quod quidem vulnus tam benigne & immisit
 & curavit Pater Miserationum, ut inter gravissimos agones, sine
 quibus veram fidem firmari negat Apologia August. Confess. eo
 certior magis magisque secuta sit victoria, orationis & meditatio-
 nis exercitationibus deinceps roborata fidelissime. Quo in statu
 post Scripturam Sacram ipsam, B. Joh. Arndii scripta sibi quam
 maxime profuisse, gratas praedicat. Atque hac ratione, non aliis
 modo verbum Dei proponens, sed ad aliud ante omnia se i-
 ipsum applicans, dies illos omnium felicissime posuit domi. Po-
 stea mox accidit, ut, de Academia Fridericiana hac nostra dedi-
 canda, rumor in Holsatiam penetraret. Quo & ipse excitatus,
 huc etiam venit tandem, neamque mensam & consuetudinem
 usurpavit, nec non Optimi Collegae **FRANCKII** Lectiones, Con-
 ciones ac consilia. Interea desideratissimus, Parens ipso dedica-
 tionis Academicæ Hallensis die, beatam mortem obiit, & Eccle-
 siæ patriæ primores quam plurimi relictum hunc Filium successi-
 oni destinarunt. Cum autem ipse hinc vicinas Academias, vi-
 rosque celebriores inviseret, per unam atque alteram hebdomada
 instituisset, litteræ domum vocantes, paternumque offerentes mu-
 nus, hic eum haud invenerunt; sed frustra mirifico sunt errore
 in aliquot loca transmissæ, ex quibus alio discesserat. Ita factum,
 ut fato non obscuro adhuc retraheretur a Ministerio; quod inte-
 rim delatum alteri est, de quo suavissimo suo amico, eum in lo-
 cum substituto & Patriæ & sibi gratulatur. Nihilominus ad su-
 os pietatis causæ, rediit, neque Ecclesiæ officia subduxit sua.
 Sequentes de hinc annos involuntate divina acquiescens, ex aperta
 Numinis providentia faustissimum subiit conjugium, atque ita
 bene latere & bene vivere, studiisque ac rebus consulere privatis
 maluit, quam munera Ecclesiæ, iudicio horrendo obnoxia, temere
 infectari. Ast quæ admiranda sunt DEI vestigia, præter opinio-
 nem

nem nuper evenit, ut Berolinum invitatus ubi ejus Frater natus minor de Ecclesia meretur præclare, a summis æque ac justis rerum æstimatoribus Regi nostro longe clementissimo vir, pro singulari suo merito, commendaretur, atque expeteretur simul ad dirigendam Scholam illustrem, quæ ex munificencia Regia Regionti modo condita est. Ut itaque virtutes ipsius eo ampliorem fortirentur campum, in quo, tanquam frugifere arbores, sese exfererent; SS. Regia Majestas officium quoque Professoris Theologi Extraordinarii, in Academia Regionmontana, præcipue colendum ipsi demandavit. Requirebat hæc conditio, ut Doctoris Theologi dignitatem præ se ferret. Jussus igitur, modeste a Collegio nostro istam impetrare, & die hujus mensis XX. admissus ad tentandam eruditionem, quæ jam antea non parum nobis explorata erat; ita promte & tali cum judicio de propositis doctrinæ Theologicæ partibus respondit, ut Collegii decreto patefactus ei sit aditus ad præstanda specimina publica. Habuit proinde, XXV. & XXVII. in publico Auditorio Academico *Lectiones Cursorias*, super ad Ebræos cap. I. v. 1. 2. 3. jamque id eo est, ut crastina luce, quæ Domin. p. F. Trinit. XX. erit, pro more Concionem habeat hor. antemerid. IX. in Æde Scholastica: proximis diebus etiam Disputationem illam solennem, de STUDIO THEOLOGICO docte concinnatam, publico examini submissurus. Ad quem utrumque actum Academicum, consentiente Magnifico Pro-Rectore, Proceres omnium ordinum, Professores Civesque Academicos, Illustrissimos, Illustres, Amplissimos ac Nobilissimos, officiose atque amanter invito, gratiæ divinæ commendans omnia. P. P. in Academia Regia Fridericiana d. XXVIII. Octobr.

A. M DCC II.

129 D. 5